

Lunds Universitet
Socialhögskolan
Sol 064
Höstterminen 2001

HUR ÄR DET ATT VARA BIOLOGISKT BARN I ETT FAMILJEHEM?

Författare: Therese Karlsson

Handledare: Gunilla Lindén

Abstract

The purpose of this paper was to describe and analyze how the biological children of a foster home experience to live with foster children. Central issues were e.g. how the biological child experienced to share his or her parents with foster children, also if and how a new member of the family affected the relationships within the family.

I performed my survey using a qualitative method. I interviewed five adult persons who lived with foster children when growing up. Literature and research in the field was also forming a base for my paper.

My conclusion was that the experience of the biological children depended on various factors such as how old they were at the time the foster child came, the age of the foster child in relation to the biological children and the foster child's ability to interact within the family. It seems as if the persons interviewed had a good attachment and stable relationships with their parents. This and the fact that they were in on the decision to take on foster children might be a contributing factor to them forming a relationship to some of the foster children.

Innehållsförteckning

<u>Förord</u>	3
<u>1. Inledning</u>	4
<u>1.1 Problemformulering</u>	4
<u>1.1.2 Syfte och frågeställningar</u>	5
<u>1.2 Metod och urval</u>	6
<u>1.2.1 Studiens uppläggning</u>	6
<u>1.2.2 Urvalsmetoder</u>	6
<u>1.2.3 Tillvägagångssätt vid materialinsamling</u>	7
<u>1.3 Etiska överväganden</u>	7
<u>1.4 Resultatens tillförlitlighet</u>	8
<u>1.5 Centrala begrepp</u>	8
<u>1.6 Fortsatt framställning</u>	9
<u>2. Tidigare forskning</u>	9
<u>2.1 Vilka är familjehemsföräldrarna?</u>	10
<u>2.2 De biologiska barnens situation</u>	11
<u>2.2.1 Positiva erfarenheter av familjehemsvården för de biologiska barnen</u>	12
<u>2.2.2 Negativa erfarenheter av familjehemsvården för de biologiska barnen</u>	13
<u>3. Teoretiska utgångspunkter</u>	13
<u>3.1 Objektrelationsteori</u>	14
<u>3.2 Anknnytningsteori</u>	14
<u>3.2.1 Inre arbetsmodeller</u>	15
<u>3.2.2 Syskonrelationen</u>	15
<u>3.2.3 Empatiutveckling</u>	16
<u>3.3 System- och kommunikationsteori</u>	16
<u>4. Resultatredovisning</u>	17
<u>4.1 Presentation av intervjupersonerna</u>	17
<u>4.2 Sammanställning av det empiriska materialet</u>	18
<u>4.2.1 De biologiska barnens del i familjevårdsarbetet</u>	19
<u>4.2.2 Att dela sin familj</u>	20
<u>4.2.3 Familjerelationen före och efter</u>	23
<u>4.2.4 Relationen med fosterbarnen</u>	24
<u>4.2.5 De biologiska barnens egna åsikter</u>	26
<u>5. Analys</u>	27
<u>6. Resultatsammanfattning</u>	30
<u>7. Slutdiskussion</u>	31
<u>Källförteckning</u>	34
<u>Bilaga 1</u>	35

Förord

Jag vill rikta ett stort tack till familjehemssekreterare Olga Gren på socialförvaltningen i Hässleholm. Hon var den som gav mig idén om att skriva om de biologiska barnen i familjehem. Tack för att Du tog dig tid att hjälpa mig i sökandet efter intervjupersoner.

Jag vill även tacka de personer som tagit sig tid att bli intervjuade och delat med sig av sina upplevelser och erfarenheter. Utan Er hade det inte varit möjligt att genomföra denna undersökning.

Till sist vill jag tacka min handledare Gunilla Lindén för värdefull hjälp under processens gång.

1. Inledning

1.1 Problemformulering

De biologiska barnens del i familjehemsvården har tidigare inte fått så mycket uppmärksamhet. Detta trots att familjehemsvården inte enbart påverkar de placerade barnens liv, utan även har en inverkan på familjehemsföräldrarnas biologiska barns liv samt påverkar deras personliga utveckling. De biologiska barnen är även en betydelsefull faktor för ett lyckat resultat för de placerade barnen, då situationen för familjehemsföräldrars egna barn, enligt Höjer (2001), betyder mycket för utfallet av en familjehemsplacering.

De barn som placeras i familjehem kommer oftast från familjer där föräldrarna har både sociala och ekonomiska problem samt ett svagt nätverk. Barnen kan ha många problem med sig i ryggsäcken när de kommer till familjehemmet. Fosterföräldrarnas tid blir ockuperad av det placerade barnet. Att de biologiska barnen får mindre tid av sina föräldrar går inte att komma ifrån (ibid.). Fosterföräldrarna skall inte bara se till det placerade barnet utan skall även ha ett gott samarbete med barnets biologiska föräldrar. Hemmet skall öppnas för det placerade barnet och dess föräldrar men också för socialsekreterare som återkommande skall träffa fosterbarnet.

Hur känns detta då för familjehemsföräldrars egna barn, att plötsligt bli tvungen att dela sin familj och sitt hem med ett annat barn? Hur upplever de biologiska barnen att få mindre tid med sina föräldrar och få sitt hem öppnat för så många olika personer? Detta ter sig säkert på många olika sätt då alla familjer ser olika ut. Situationen för de biologiska barnen kan därför inte generaliseras men kan ändå förmodas vara en stor omställning i deras liv.

Jag har ett intresse för familjehemsvård sedan min praktiktermin på socialförvaltningen i Klippan där jag fick följa med familjehemssekreterare på rekrytering av familjehem. På ett semestervikariat på socialförvaltningen i Hässleholm förra sommaren fick jag ytterligare inblick i detta arbetsområde. Jag fick då hjälpa två familjevårdssekreterare och en familjehemssekreterare i deras arbete, vilket innebar att jag fick följa med på så kallade övervägningar¹ och, även här, delta vid rekrytering av familjehem. Jag fann detta

¹ Vårdas en underårig med stöd av SoL i ett annat hem än det egna eller med stöd av 2 § LVU, skall socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs.

arbetsområde intressant och spännande. Jag valde att skriva uppsatsen om de biologiska barnens situation i familjehem efter att familjehemssekreterare Olga Gren, som jag arbetade med i somras, tipsade mig om detta samt upplyste mig om att det är ett relativt outforskat område.

Mycket forskning har gjorts angående fosterbarn och deras liv. Även forskning om familjehem och familjehemsföräldrar finns. Däremot är forskning om familjehemmets egna barn och hur dessa upplever att familjen tar emot fosterbarn väldigt begränsad, både i Sverige och internationellt. Den forskning som finns är oftast skriven ur familjehemsföräldrarnas perspektiv. Ingrid Höjer uppmärksammar i sin doktorsavhandling "Fosterfamiljens inre liv" (2001) behovet av att undersöka de biologiska barnens situation. Den enda svenska forskningen som finns inom detta område är enligt psykologen Carina Larsson (2001) C- och D-uppsatser.

Min uppsats fokuserar på vad som händer med familjehemmets egna barn när familjen tar emot fosterbarn. Då intervjupersonerna alla är över 20 år har uppsatsen ett vuxenperspektiv; vad som händer med dem och relationerna i familjen beskrivs med utgångspunkt från deras tidigare upplevelser i barndomen.

1.1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur familjehemsföräldrars egna barn, i olika hänseenden, upplever att familjen tar emot fosterbarn.

Mina frågeställningar är inriktade på de biologiska barnens erfarenheter av att ha fosterbarn i familjen samt hur familjens relationer har blivit påverkade av detta. Jag undersöker även huruvida de biologiska barnen upplevde att de hade något att säga till om när det gällde placeringen av fosterbarnet samt vilken relation de har idag med sina fostersyskon.

- Vilken del hade de biologiska barnen i själva beslutet att ta emot fosterbarn?
- Hur har familjehemmets egna barn upplevt att behöva dela sina föräldrar med placerade barn?
- Hur påverkade en ny familjemedlem familjens relationer?

- I vilken utsträckning har de idag, som vuxna, kontakt med sina fostersyskon? Har de placerade barnen blivit en ny familjemedlem?
- Vad anser de, utifrån sina egna erfarenheter, att man skall tänka på vid placering av fosterbarn?

1.2 Metod och urval

1.2.1 Studiens uppläggning

Jag har valt att göra en kvalitativ undersökning med halvstrukturerade intervjuer, då detta framstod som den lämpligaste metoden för att få en nyanserad bild av det jag ville undersöka. En helt strukturerad intervju skulle inte ge lika mycket utrymme för intervjupersonerna att svara inom och viktig information skulle då kunna glömmas bort (Patel & Davidsson, 1991). Graden av standardisering på intervjuerna var ganska hög då jag använde mig av fasta frågor.

Jag har använt mig av litteratur och tidigare forskning som jag funnit inom det aktuella området för att kunna bearbeta och analysera det insamlade materialet. Då tidigare forskning på området är begränsad har jag haft svårigheter med att hitta relevant litteratur. Den litteratur jag har lyckats uppbunga handlar i vissa fall därför både om familjehemsplacerade barn, familjehemsföräldrar samt om de biologiska barnen.

1.2.2 Urvalsmetoder

Jag har gjort intervjuer med fem personer som under sin uppväxt haft fosterbarn i sin familj. Jag har avgränsat mig till att enbart intervjua vuxna personer som under sin uppväxt har haft fosterbarn i sin familj. Med vuxna personer menar jag att de är myndiga dvs. över 18 år. Jag bestämde mig tidigt i uppsatsens skede för att inte intervjua två syskon från samma familj då jag önskade få erfarenheter och synpunkter från så många olika familjer som möjligt. Fyra av de fem personer jag intervjuat har lämnat föräldrahemmet och bor i eget hem.

Som jag tidigare nämnt arbetade jag under sommaren som semestervikarie hos en familjehemssekreterare på socialförvaltningen i Hässleholm. Hon har hjälpt mig att finna intervjupersoner. Detta innebär att jag har utgått från familjehem som anlitats av Hässleholms kommun. Familjehemssekreteraren tog kontakt med tio familjehem som hon visste hade

vuxna barn och frågade om hon kunde lämna ut deras telefonnummer till mig. Endast ett familjehem avböjde hennes förfrågan, då de inte trodde deras barn skulle vara intresserade av att bli intervjuade.

Jag valde att inte kontakta tre av de nio familjehem som lämnade ut sina telefonnummer. Detta beroende på att jag visste att i två av fallen bor de biologiska barnen i en annan del av landet samt att de biologiska barnen i det tredje familjehemmet inte är över 18 år. Jag tog därefter kontakt med de sex familjehem som var kvar från listan jag erhållit, och frågade om de trodde att deras, nu vuxna, barn skulle kunna vara intresserade av att bli intervjuade. Familjehemmen lämnade ut telefonnummer till sina barn eller bad mig återkomma då de pratat med dem. Jag tog kontakt med de biologiska barnen och samtliga sade ja till att bli intervjuade. Efter att ha bestämt datum och tid för intervju skickade jag ett brev till dem för bekräftelse.

En av personerna jag kontaktade har jag inte intervjuat. Detta på grund av att han var så ung när familjen hade fosterbarn att han inte kommer ihåg något av detta. Denna person utgjorde sålunda ett bortfall från dem jag planerat att intervju.

1.2.3 Tillvägagångssätt vid materialinsamling

Alla intervjuer har gjorts hemma hos intervjupersonerna. Jag använde mig vid tillfällena av en bandspelare, vilket inte någon hade några invändningar mot, för att kunna referera rätt samt få med allt de sade. Jag informerade intervjupersonerna om att deras namn inte skulle nämnas i uppsatsen vilket inte heller någon hade några invändningar mot. Jag frågade om personerna önskade läsa den utskrivna intervjun för godkännande. Endast en person önskade detta medan de övriga inte ansåg detta vara nödvändigt. Jag informerade även att uppsatsen kommer att publiceras på nätet.

Vid intervjuerna har jag utgått från min intervjuguide (se bilaga nr 1). Intervjuerna varade i ungefär en timme och efter varje intervju har de skrivits ut ordagrant.

1.3 Etiska överväganden

Intervjupersonernas namn är i resultatredovisningen fingerade vilket är en självklarhet för att det ska upplevas tryggare för dem som har blivit intervjuade. På grund av etiska skäl har jag valt att intervjua vuxna personer istället för barn. Detta eftersom barn är mitt i situationen jag vill undersöka. Detta kanske skulle ha upplevts som känsligt och svårt för intervjupersonerna, då de eventuellt skulle komma att utlämna sina föräldrar och fostersyskon.

Under en av intervjuerna blev jag ombedd av intervjupersonen att stänga av bandspelaren för att denna person hade något känsligt att berätta. Under några minuter hade jag därför bandspelaren avstängd. Det som sades under tiden bandspelaren var avstängd har jag dock fått tillstånd av intervjupersonen att ta med i resultatredovisningen.

1.4 Resultatens tillförlitlighet

Möjliga felkällor i intervjuerna kan vara att intervjupersonerna inte riktigt kommer ihåg hur det var när de bodde i föräldrahemmet och var i situationen jag undersöker. Detta eftersom det för samtliga intervjuade utom en (fyra av de fem intervjuade) var ganska många år sedan. En av intervjupersonerna bor kvar hos sina föräldrar (har inte flyttat hemifrån) och lever därmed fortfarande i situationen jag undersöker. Jag är även medveten om att intervjupersonerna kan tendera att bagatellisera sådant som var svårt eller tvärtom glömma bort de positiva aspekterna, vilket kan påverka min analys och mitt resultat.

Jag anser i övrigt att tillförlitligheten i metoden jag använt mig av är relativt god då jag använt mig av intervjuguiden och försökt att styra intervjuerna på minsta möjliga sätt. En begränsning kan vara den brist på erfarenhet jag har av att göra intervjuer. Jag har dock inte upplevt detta som något problem då intervjupersonerna har intresserat sig för undersökningen samt på ett engagerat sätt försökt besvara mina frågor.

1.5 Centrala begrepp

I uppsatsen kommer jag att använda begreppen familjehem, fosterhem, familjehemsplacerat barn och fosterbarn blandat då jag upplever att detta gör att språket blir ledigare. Att endast

använda t.ex. begreppet familjehemsplacerat barn istället för fosterbarn kan göra att språket blir otympligt och texten svårläst. Begreppen är dock likvärdiga.

Familjehem är en familj som tar i uppdrag av socialtjänsten att vårda ett barn. Familjehem kallades tidigare fosterfamilj, vilket blev ersatt i den nya socialtjänstlagen som trädde i kraft 1982 (Lagerberg, 1984).

Med *biologiska barn* menar jag det samma som familjehemsföräldrarnas egna barn.

Familjehemsplacerat barn är barn som placerats av socialtjänsten i ett familjehem för vård. Fosterbarn var den tidigare benämningen på familjehemsplacerat barn, som ersattes då den nya socialtjänstlagen trädde i kraft 1982 (ibid.).

Med *biologiska föräldrar* menar jag de familjehemsplacerade barnens biologiska föräldrar.

1.6 Fortsatt framställning

Jag kommer först att redovisa för tidigare forskning på området samt presentera de teoretiska utgångspunkter jag använder mig av i analysen. I avsnittet herefter redovisar jag för det empiriska materialet, som jag har delat in i fem huvudteman utifrån de frågeställningar som tidigare angetts. Utifrån dessa fem huvudteman presenterar jag sedan analysen av det empiriska materialet.

I de sista avsnitten redovisas en resultatsammanfattning samt en slutdiskussion. I resultatsammanfattningen knyter jag ihop frågeställningar och de slutsatser jag kommit fram till. I slutdiskussionen för jag fram mina egna åsikter samt de tankar och reflektioner som uppkommit under arbetets gång.

2. Tidigare forskning

Forskning och kunskap om de biologiska barnens situation i familjehem är mycket begränsad, både i Sverige och internationellt. Det finns endast begränsat med tidigare forskning i ämnet

främst från England och USA men även från Danmark. Tidigare har man fokuserat på de placerade barnens och deras biologiska föräldrars problem och svårigheter som en utgångspunkt i familjehemsvården (Höjer, 2001).

2.1 Vilka är familjehemsföräldrarna?

Kerstin Vinterhed finner i sin bok "De andra föräldrarna" (1985) att en av anledningarna till att bli fosterföräldrar kan vara en form av ekonomisk lösning, där fosterföräldraskapet väljs som ett alternativ till arbete utanför hemmet. Hon finner även mera känslomässiga motiv som handlar om föräldraskapets fördelar, och menar att fosterföräldrarna är "emotionella överskottsmänniskor" som vill ge och som i belöning får en förstärkt föräldraidentitet. Fosterföräldrarna beskrivs även som människor som har funnit sig väl tillrätta i föräldrarollen och som vill fortsätta vara föräldrar även efter att de egna barnen vuxit upp.

Kraven och kontrollen på familjehemsföräldrar och på deras arbete har ökat. Den privata plats som hemmet tidigare var försvinner i och med att familjen tar emot fosterbarn. De förväntas ta emot tjänstemän samt fosterbarnens biologiska föräldrar (Höjer, 2001). För några decennier sedan var fosterfamiljen ofta en öppen familj, boende på landet. Samhället var då mer präglad av traditionella normer än individualistiska ambitioner vilket gjorde det lättare att införliva en ny familjemedlem. Idag då fosterfamiljen oftare är en sluten familj blir en ny familjemedlem mer av ett intrång och påverkar familjens inre liv och struktur på ett annat sätt (Vinterhed, 1985). Man måste som familjehemsförälder vara öppen om familjens förhållanden inför socialsekreteraren, och t.ex. berätta om hur barnets närvaro i familjen påverkar familjemedlemmarna och deras samspel (SOU 1986:21).

Syftet med familjehemsvården är att de placerade barnen skall må väl och utvecklas positivt. Barnen skall genom att bo i ett familjehem kompenseras för tidigare brister. Detta kan gälla barn som tidigare levt med sina föräldrar som av olika anledningar inte kunnat ge dem lämplig omsorg. *"I fosterfamiljen skall behövande barn utveckla tillitsfulla relationer, rehabiliteras från känslomässiga skador och också få hjälp att upprätthålla goda relationer med sin ursprungsfamilj"* (Höjer, 2001, s 14).

Barn har behov av omvårdnad och skydd men också av anknytningar och bindningar. Barn behöver kontinuitet i sina nära relationer. När ett barn skiljs från sina föräldrar ger detta

upphov till en genomgripande kris. Barnet behöver då hjälp av vuxna att få detta förklarat för sig samt att få sörja. Barn är starkt beroende av sina föräldrar under sin uppväxt, och samspelet som byggs upp mellan en förälder och ett barn utgör basen för barnets identitetsutveckling. *”Det tidiga samspelet får alltid stor betydelse för de grundläggande förhållningssätt barnet upprättar till omvärlden och till sig själv”* (SOU 1986:21, s 9).

Utgångspunkten för familjehemsföräldrar är att vara en extra uppsättning föräldrar, inte nya föräldrar eller ersättningsföräldrar. Att vara familjehemsföräldrar är en känslomässigt komplicerad roll då man inte vet hur länge ett barn stannar. Målet är att barnet skall kunna återvända hem till sina föräldrar. Som familjehemsförälder skall man ta upp barnet i familjegemenskapen och ge det kärlek och omvårdnad, men samtidigt vara medveten om att barnet kanske inte kommer att stanna. En hemflyttning för ett placerat barn innebär en stor omställning, både känslomässigt och praktiskt, för alla inblandade (ibid.).

2.2 De biologiska barnens situation

Hur situationen ser ut för familjehemsföräldrarnas egna barn betyder mycket för resultatet av en familjehemsplacering (Höjer, 2001). I socialstyrelsens rapport Sammanbrott i familjehem (1995:9) rapporteras att familjehemsplaceringar som avbrutits i förtid kan ha orsakats av konkurrens mellan egna barn och fosterbarn. Konkurrensen kan, enligt rapporten, vara extra stor när de egna barnen är mindre än fem år gamla eller om det endast skiljer tre till fem år till fosterbarnet.

Konkurrensen mellan de biologiska barnen och de placerade barnen blir mindre om de biologiska barnen är så pass stora att de kan klara av att inte få sina föräldrars uppmärksamhet utan dröjsmål. Om de förstår att ett annat barn kan ha större behov än vad de själva har, minskar detta konkurrenssituationen (Höjer, 2001).

Familjestrukturen förändras när familjen tar emot ett barn, och det är ingen självklarhet att det fungerar med de egna barnen och de placerade barnen bara för att de har olika åldrar. Har familjehemmet egna små barn kan dessa upplevas som konkurrenter av de placerade barnen. De egna barnen kan omvänt uppleva att de får för lite utrymme då det kommer ett barn som kräver mycket tid och uppmärksamhet av familjehemsföräldrarna (ibid.).

Larsson (2001) nämner i sin uppsats forskningsresultat från rapporten *Kaerlighed og naestekaerlighed* utgiven av Familjeplejen i Danmark 1998. Där betonas att de egna barnen, trots eventuell konkurrenssituation, gjorde det lättare för de placerade barnen att komma in i familjen, då de är viktiga både som pedagogiska medhjälpare samt som förebilder för de placerade barnen. Vinnerljung (1996) menar att familjehemsföräldrar, deras biologiska barn och andra närstående till familjen kan vara viktiga alternativa förebilder för de placerade barnen och få stor betydelse för deras identitetsutveckling.

Hela familjen måste vara delaktig i beslutet att ta emot ett barn, eftersom detta påverkar hela familjen och alla måste vara beredda att ställa upp för den nya familjemedlemmen (Larsson, 2001). I rapporten *Kaerlighed og naestekaerlighed*, som Larsson (2001) nämner i sin uppsats, framkommer att de biologiska barnen upplever sin rätt att påverka sin familj i beslutet att ta hand om ett annat barn som viktig. Detta, menar de biologiska barnen, skapar förståelse och en känsla av att medverka i uppdraget.

2.2.1 Positiva erfarenheter av familjehemsvården för de biologiska barnen

I tidigare forskning har det framkommit att familjehemsföräldrar har en positivare inställning till hur de tror att barnen upplever sin situation än vad barnen i själva verket känner och tycker (Höjer, 2001; Larsson, 2001). Detta kan enligt Höjer bero på svårigheter för familjehemsföräldrarna att medge att beslutet att ta emot fosterbarn kan ha en negativ påverkan på de egna barnen. Höjer (2001) gjorde en undersökning av 261 familjehem, där det framkom att 76 % av de undersökta familjehemsföräldrarna trodde att de egna barnen var positiva till att de var familjehem. Att det upplevdes som negativt trodde bara 3 %, medan 20 % varken trodde de var missnöjda eller nöjda. Höjer tolkar detta som att det kan finnas ett ”positivt filter” där familjehemsföräldrarna endast ser de positiva bitarna i familjehemsuppdraget och där de bortser från eventuella negativa sidor.

I undersökningar där fosterföräldrar har blivit tillfrågade om vad de tror har varit positivt för de egna barnen är det främsta svaret att barnen har övat upp sin empatiska förmåga. Fosterföräldrarna anser också att barnen har lärt sig vara mer toleranta samt fått en ökad förståelse för andra människors situation (Poland & Groze, 1993; Pugh, 1996).

Fosterföräldraskapet blir en tillgång för de biologiska barnen då de genom att växa upp med fostersyskon fått lära sig att dela med sig samt fått en ökad livsinsikt (Höjer, 2001). Då barn och ungdomar själva tillfrågats beskriver de på liknande sätt som fosterföräldrarna att de fått ökad mognad, bättre självförtroende samt en större förståelse för andra människors problem genom att leva tillsammans med fostersyskon. De tillfrågade barnen kände sig stolta över sina föräldrars engagemang och för att de var så kärleksfulla. De uttryckte även tacksamhet över att de själva har det mycket bra (Poland & Groze, 1993; Pugh, 1996).

2.2.2 Negativa erfarenheter av familjehemsvården för de biologiska barnen

De familjehemsplacerade barnen kan ha en negativ effekt på familjehemmets egna barn. Familjehemsuppdraget är ju ett hårt arbete som tömmer föräldrarna på energi, vilket kan göra det svårt för dem att alltid se sina egna barns behov. Fosterföräldrarnas tid blir ockuperad av det placerade barnet och de biologiska barnen får mindre tid av sina föräldrar (Höjer, 2001). Negativa faktorer som fosterföräldrar uppgivit är att barnen kommer i kontakt med svåra livssituationer och problem på grund av familjehemsuppdraget (Pugh, 1996).

I de undersökningar där barn och ungdomar själva uttalar sig framkommer att förlusten av tid med föräldrarna är vad som upplevs som mest negativt. De placerade barnen har ofta stort behov av tillsyn och uppmärksamhet vilket gör att fosterbarnets behov kommer i första hand. Fosterföräldrarnas egna barn undviker att tala om sina problem med föräldrarna då de är medvetna om att de placerade barnen har levt under svåra omständigheter och att deras föräldrar har nog av problem med fosterbarnet. Det förekommer även att barnen inte vågar berätta hur jobbigt de kan uppleva att det är att leva med fostersyskonet då de är rädda för att föräldrarna då vill avbryta fosterbarnets placering (Poland & Groze, 1993; Pugh, 1996).

3. Teoretiska utgångspunkter

Jag utgår från att ju tryggare relationen mellan barnet och dess vårdtagare är desto bättre anknytning finns dem emellan. Desto lättare har barnet då att relatera till nya människor, att dela med sig och vara empatisk mot andra. För att kunna utveckla dessa egenskaper måste barnet ha uppnått bland annat en trygg objektkonstans (Mahler m.fl, 1986) samt ha utvecklat trygga inre arbetsmodeller (Bowlby, 1994). Detta innebär att jag utgår från anknytningsteori

och objektrelationsteori. Jag kommer även att använda mig utav system- och kommunikationsteori i analysen för att se om det har bildats nya subgrupper i familjen samt om det funnits en öppen kommunikation mellan föräldrarna och de biologiska barnen.

3.1 Objektrelationsteori

Inom objektrelationsteori talar man om objektkonstans (Mahler, 1986) vilket innebär att barnet kan hålla kvar bilden av sin vårdare även när han eller hon inte är närvarande. Det är först när objektkonstansen nått en viss utveckling vårdaren delvis vid sin frånvaro kan ersättas av en inre bild hos barnet. När barnet fått denna förmåga kan en tillfällig separation förlängas och lättare uthärdas. När objektkonstans uppnåtts förkastas inte vårdaren som otillfredsställande bara för att den är frånvarande utan blir fortfarande efterlängtd av barnet.

För att få en stabil objektkonstans krävs det en normal utveckling av olika psykiska funktioner. Dessa kan t.ex. vara förmågan att uppleva och stå ut med känslor som kärlek och hat mot samma objekt samt förmågan att behålla laddningar mot ett speciellt objekt även om detta är frånvarande. Objektkonstans är en nivå i objektrelationsutvecklingen som byggs på och utökas till att gälla även andra relationer. Om det inte etableras någon förmåga till objektkonstans kan utvecklingen på de flesta andra områden bli felaktig. Sedan barnet har uppnått objektkonstans följer en snabb utveckling av barnets hela personlighet. Det är nu nya beteenden och färdigheter växer fram samt nya former för sociala relationer (Lindén, 1982).

3.2 Anknytningsteori

Enligt anknytningsteorin är barn biologiskt förprogrammerade att knyta an. Anknytning innebär att det uppkommer emotionella band mellan ett barn och dess vårdare som barnet fäster sig vid. För att en anknytning ska komma till stånd krävs fysisk närhet mellan barnet och dess vårdare under barnets första levnadsår. När barnets motoriska förmåga gör att det kan förflytta sig själv, kommer föräldern, om den utgör en säker plats för barnet, bli en utgångspunkt, en så kallad trygg bas för barnet. Denna bas utgör en trygghet som barnet behöver för att kunna utforska världen, och till vilken den sedan återkommer för känslomässig

påfyllning. En säker anknytning skapar således en trygg bas från vilken barnet vågar ge sig ut och upptäcka världen (Bowlby, 1994).

Om barn inte har upplevt någon bra anknytning eller upplevt störningar i denna tidiga relation kan detta påverka personlighetsutvecklingen genom hela livet. Barnet kan få svårigheter att senare i livet skapa bra relationer till andra människor. Det kan få problem med empati och med att visa känslor (Daniel m.fl, 1999). Barn med säker anknytning initierar relationer med sina kamrater på ett positivt sätt. De förväntar sig att lek och umgänge med andra människor ska vara en positiv upplevelse. De är mer sociala och har fler vänner än de med en osäker anknytning. De uppvisar också större empati och medkänsla (Howe, 1995).

3.2.1 Inre arbetsmodeller

Anknytningsteorin beskriver hur barnets anknytning till dess vårdare utvecklas till en inre arbetsmodell, vilket innebär föreställningar om sig själv och sina relationer till andra. Avsikten med en inre arbetsmodell är att uppfatta och tolka händelser. Självet försöker förstå andra människor genom sin förståelse av sig själv. Om barnets uttryck och beteende får snabba och förutsägbara svar från modern skapas erfarenheter som barnet internaliserar som upplevelser av trygghet. Ur dessa erfarenheter skapar barnet en inre arbetsmodell dels av sig själv som älskad och kompetent och en modell av föräldern som trygg och pålitlig (Bowlby, 1994).

Dessa inre arbetsmodeller som barnet skapat kommer att styra dess beteende i mötet med andra människor, vilka barnet kommer att möta med positiv förväntan. Konstruerar däremot barnet en inre arbetsmodell av sig själv som dålig och föräldern som opålitlig kommer en negativ förväntan att finnas med i mötet med andra människor. Den första relationen bildar så mönster för senare relationer (ibid.).

3.2.2 Syskonrelationen

Anknytningsrelation till en primär vårdgivare är en viktig typ av relation, men forskare och teoretiker inom detta område uppmärksammar allt mer betydelsen av andra sorters relationer för utvecklingen av social förståelse. Andra sorters relationer inkluderar relationer med syskon och kamrater samt vuxna som inte är primära anknytningspersoner för barnet.

Forskning finns där det framkommer klara bevis för att syskon kan knyta an till varandra (Dunn, 1986). I forskningen visar alla barn respons mot sin äldre bror eller syster som andra spädbarn med en säker anknytning visar mot sin moder. Barnen visar glädje när en syster återkommer, och en äldre bror kan verka som en säker bas från vilken barnet kan utforska. Det finns alltså ett vänskapsband mellan småbarn och deras syskon. Om något syskon är ledset blir det andra oroligt och vill hjälpa. Detta band kan man betrakta som en bindning; barnet känner saknad när syskonet är borta och behöver det som en källa till tröst och trygghet. Syskonrelationen är en betydelsefull del av ett barns socialisationsprocess. Barns utveckling är inte bara kopplad till relationer med föräldrar utan kan vara lika kopplad till relationer med syskon (ibid.).

3.2.3 Empatiutveckling

Havnesköld menar i en intervju (Johansson, 2000) att en av de mest fundamentala förutsättningarna för mänsklig utveckling är empati. Förutsättningen för empati är medfödd hos alla människor men i olika hög grad. För att ett barn skall kunna utveckla empati är det viktigt att barnet själv har blivit empatiskt bemött av sina föräldrar. Detta kan innebära att barnet har blivit tröstad och inte avvisad när det har varit ledset. Empatiutvecklingen sker stegvis och det är först från ca 6-7 års ålder man talar om verklig empatisk förmåga. Den empatiska förmågan skall sedan fortsätta att utvecklas och mogna resten av livet om förutsättningarna ges. Empati är ett redskap för att förstå andra och att uppleva sig förstådd (ibid.).

3.3 System- och kommunikationsteori

Familjestrukturen är det sätt som familjen organiserar sina relationer och positioner i systemet för att uppnå stabilitet och jämvikt. Vid förändringar i det övergripande systemet ställs det krav på anpassningen av familjen. Hur familjen möter dessa krav beror på hur tydligt familjen strukturerat sina subsystem. Familjen består av ett antal subsystem som alla har speciella funktioner och ställer särskilda krav på medlemmarna. Dessa subsystem kan vara t.ex. syskonsubsystem, föräldrasubsystem och barnsubsystem. Varje individ ingår i flera subsystem samtidigt som bildas på grund av ålder, kön, intresse och funktion. I en funktionell familjestruktur är gränserna mellan subsystemen klara och tydligt markerade men tillräckligt

öppna för att tillåta kommunikation och engagemang. Gränserna definieras som de regler som fastställer vem som är en del av systemet och hur (Lundsbye, 1990).

I Lundsbye (1990) kan man läsa att Virginia Satir m.fl. familjeterapeuter talade om öppna och slutna system. Med öppna system menas familjer som har en öppen kommunikation, flexibla och realitetspassande regler och förmåga att anpassa sig till de krav som ställs inifrån eller utifrån systemet. Den generella systemteorin definierar ett slutet system som ett system som inte har något utbyte av energi eller kommunikation med omgivningen.

4. Resultatredovisning

4.1 Presentation av intervjupersonerna

Av de fem personer jag intervjuat är fyra kvinnor och en man. Av kvinnorna är en 20 år, två 22 år och en 27 år gammal. Mannen är 36 år. En av kvinnorna bor kvar hemma hos sina föräldrar medan de andra har eget hem. Som jag tidigare har nämnt är namnen på intervjupersonerna fingerade.

Jag redogör här för hur gamla intervjupersonerna var när det först kom fosterbarn till deras familj samt om det har bott fler fosterbarn i deras familj. Jag redogör även för om de intervjuade har syskon och hur gamla de är.

Lisa var tio eller elva år när hennes kusin blev fosterbarn hos dem. Hennes kusin var tretton år vid tillfället. När Lisa var 15, 16 år kom det en treårig flicka till familjen. Flickan bor fortfarande kvar. Lisa är 22 år och har tre syskon, en sex år äldre syster, en sex år yngre bror samt en elva år yngre bror.

Sofia var nio eller tio år när det kom ett tvillingpar, pojkar, till familjen. Sofia tror att de var tio månader gamla. Pojkarna stannade i familjen tills de var tre år gamla. Utöver dessa två har de haft fyra fosterbarn till. En flicka som kom när hon var fyra år men som inte stannade så länge. En pojke som kom när han var ett halvår gammal och en flicka som kom när hon var ungefär två månader. De två sistnämnda barnen bor fortfarande i familjen. Den sistnämnda

flickans äldre bror bodde i familjen ungefär ett halvår. Han var då tretton år. Sofia är 20 år och bor hemma hos sina föräldrar. Sofia har en två år yngre syster.

Louise var tolv eller tretton år när det kom ett syskonpar till familjen. Flickan var fyra år yngre och pojken var två år äldre än Louise. Flickan bor fortfarande kvar men killen har flyttat till eget hem. Ungefär två år efter att syskonparet placerades hos Louise och hennes familj kom en flicka som var lika gammal som den redan placerade flickan. Denna flicka flyttade efter ett par år tillbaka till sina biologiska föräldrar. Vid ungefär samma tidpunkt som Louise flyttade hemifrån kom ytterligare tre fosterbarn till familjen. Louise är 22 år och har två systrar, en fem år äldre och en åtta år äldre.

Kerstin var 14 år när en tjej som var två år yngre än henne placerades i familjen. Därefter kom det en tjej som var tre år yngre än Kerstin och som bara bodde hos familjen varannan helg. Två år efter att den första tjejen placerades kom ytterligare en tjej, som var ett år yngre än Kerstin. Efter att Kerstin flyttat hemifrån har det kommit fler barn till familjen. Kerstin är 27 år och har en två år äldre syster.

Magnus var nio eller tio år gammal då det kom ett syskonpar, en tvåårig pojke och en fyraårig pojke. När Magnus var 17 år kom det en tjej på 15, 16 år som bodde i familjen ungefär ett halvår. Runt den tiden kom även en pojke som var nio år och som stannade i ungefär ett år. Magnus är 36 år och har tre bröder, en två år äldre, en elva år yngre samt en 18 år yngre bror.

4.2 Sammanställning av det empiriska materialet

Jag har delat upp det empiriska materialet i 5 stycken tema, av vilka några har ett eller flera undertema. Samtliga intervjufrågor finns redovisade under något tema. Efter redovisningen av samtliga tema kommer en analys att presenteras för sig.

4.2.1 De biologiska barnens del i familjevårdsarbetet

Delaktighet

Samtliga intervjuade uppger att de blev tillfrågade av sina föräldrar vad de tyckte om att familjen skulle ta emot fosterbarn. Alla fem intervjuade uppger också att de var med på att familjen skulle ta emot fosterbarn. De flesta såg fram emot att det skulle komma nya barn till familjen, fast på olika sätt. Lisa tyckte det var roligt att det var hennes kusin som skulle bo hos dem då hon hade alltid varit som en syster för henne.

"Mina föräldrar ville bara ha små barn. Det tyckte vi var jättekul. /.../. Vi ville ju ha småsyskon. Jag tycker om barn så det var jätteroligt när de små tvillingarna kom." (Sofia)

"/.../ det var klart det var jättekul om man kunde hjälpa någon, så var det ju." (Kerstin)

Samtliga uppger även att det inte var någon i respektive familj som inte ville att det skulle komma fosterbarn.

"Hade det varit någon som inte ville hade det inte blivit av." (Kerstin)

Louise berättar att hennes föräldrar även frågade hennes äldre, redan utflugna systrar, om vad de ansåg om att familjen skulle ta emot fosterbarn. Detta menar Louise var självklart då eventuella fosterbarn skulle komma att påverka även dem.

Om det var någon socialsekreterare som frågade de intervjuade och deras syskon vad de tyckte om att familjen skulle ta emot fosterbarn kommer endast Sofia ihåg. *"De pratade med oss, socialsekreteraren, så det var jättemycket prat först, så allt skulle kännas bra för alla."* De övriga kan inte med säkerhet komma ihåg om de blev tillfrågade då det var några år sedan.

Har de biologiska barnen en funktion att fylla i familjehemsvården?

Samtliga av de intervjuade tror att de har haft någon funktion att fylla för de barn som har varit placerade i deras familjer. Flera av intervjuade tror att det har varit bra att där funnits biologiska barn i familjehemmet och inte enbart vuxna. De tror att de placerade barnen behöver ha andra barn i familjen, syskon, så att de kan känna att det är en riktig familj, samt se hur en fungerande familjerelation ser ut.

"Jag tror man fyller en viktig funktion där för att de ska känna sig som en familj, att det inte är de bara och okända föräldrar." (Louise)

Louise tror att hon har varit en förebild för de placerade barnen och att hon nog har påverkat dem i sitt sätt att tänka även om hon inte har varit biologiskt syskon med dem. Även Magnus tror att han har haft en funktion att fylla för de placerade barnen. Magnus tror dock att det

finns fosterbarn som behöver vara enda barnet i familjen beroende på om de varit utsatta för svåra händelser, t.ex. övergrepp.

4.2.2 Att dela sin familj

Att dela sina föräldrar med placerade barn

De intervjuade har upplevt att behöva dela sina föräldrar med andra barn på skilda sätt. Tre av de intervjuade har inte upplevt att det har varit några problem. Lisa upplevde det inte som att dela sina föräldrar utan menar att det var precis som innan fast en person mer i familjen.

Magnus har heller inte upplevt att det har varit några problem med att dela sina föräldrar. Han tror att det kanske kan bero på att hans mamma var hemmafru och därför alltid var hemma.

Sofia tror att hon inte har upplevt att dela sina föräldrar som jobbigt eftersom de alltid har tagit emot små barn. *”Jag tror det är skillnad när det kommer äldre barn, då känner man nog mer konkurrens.”* Sofia tror att det kan ha varit därför det blev problem när storebrodern till en av de placerade kom till familjen. Han var lite äldre och krävde mycket uppmärksamhet från föräldrarna. Han började även kalla Sofias föräldrar för mamma och pappa, vilket Sofia upplevde som jobbigt.

Louise och Kerstin har periodvis upplevt det som jobbigt att behöva dela sina föräldrar med andra barn. Louise tyckte det var jobbigt ett tag med en flicka som var placerad hos dem, då hon var väldigt tystlåten och instängd. *”Sen när hon väl öppnade sig lite så kallade hon mamma och pappa för mamma och pappa istället för att kalla sina egna föräldrar för det. Det tyckte jag var rätt jobbigt.”* Louise berättar att hon tyckte det var jobbigt att hon helt plötsligt inte var minst i familjen längre och därmed inte fick all uppmärksamhet. Detta var hon inte van vid då hon är yngst av tre syskon. Kerstin berättar att det inte var några problem med den första flickan som kom. Kerstin upplevde att hon smälte in bra och att hon inte tog så mycket plats. Den sista flickan som kom tog däremot väldigt mycket tid. *”När hon kom så fick mor sluta jobba. Hon tog väldigt mycket tid och det var lite jobbigt. Hon var den besvärligaste av dem. Hon tog ju mycket mer plats.”*

Vid frågan om de har upplevt att de hade mindre tid med sina föräldrar framkommer att intervjupersonerna har olika erfarenheter av detta. Tre av intervjupersonerna anser inte att det blev mindre tid med sina föräldrar eller att det i alla fall inte upplevdes som något jobbigt.

”Nej, vi är ju så många i alla fall så att en mer eller mindre, det märkte man liksom inte.”

(Lisa)

Louise upplevde att hon inte alltid fick den tid med sina föräldrar som hon önskade.

” Det var ibland man kände att man ville ha hjälp av dem men de hade inte tid för de skulle hjälpa de andra (syftar på fosterbarnen). Ibland kändes det som att jag inte fick den tiden jag kände jag skulle vilja ha med mina föräldrar.” Louise berättar även att hon pratade en hel del med sina föräldrar om att hon upplevde det jobbigt. Hennes föräldrar förklarade då att de måste ge det stödet till de placerade barnen. *”Man kanske förstod men indirekt inte förstod ändå för man ville ju ändå ha sina föräldrar för sig själv lite grand eftersom jag alltid hade varit minst.”*

Kerstin upplevde att hennes mammas tid gick åt mer till den sista flickan som placerades hos dem. *”Men behövde jag hennes hjälp så fanns där ju alltid tid/.../.”* Det var bara tvunget att det var lite mer planerat än tidigare berättar Kerstin.

Att dela sina syskon med de placerade barnen

Det har inte varit några problem för någon av intervjupersonerna att dela sina syskon med de placerade barnen. Detta förklaras bl.a. med att deras syskon inte var hemma så mycket då de redan var utflyttade eller att intervjupersonen och syskonet ändå har varit så olika till sättet att deras relation inte påverkades.

”Jag har inte känt så att man behövt dela. Det har inte känts som om det har varit någon konkurrens. Men /.../ så var det ju alltid mindre barn så man känner ju inte att de tog över. Det har inte varit några problem.” (Sofia)

Några nya regler har det inte blivit för de biologiska barnen på grund av att det kom fosterbarn till familjen. Kerstin berättar dock: *”I en normal familj kan man ju rucka på reglerna ibland, men det går ju inte i en fosterfamilj. För det måste ju vara precis likadant, i alla fall till en början precis när de kommer in.”*

”Det har ju varit bestämda regler och kanske ännu mer bestämt sen när det kom fosterbarn. Men det har ju inte varit så för oss. Så det har ju inte påverkat oss så mycket.” (Sofia)

Positiva erfarenheter från familjehemsvården

Den genomgående positiva erfarenheten av att ha fosterbarn i sin familj för intervjupersonerna är att de fått nya syskon.

”Jag har fått fler syskon. Det är ju kanon, faktiskt är det ju det. Det hade varit lite ensamt annars.” (Kerstin)

Andra positiva aspekter som intervjupersonerna nämner är att det alltid händer något, är liv och rörelse samt att kontakten med myndigheter har blivit lättare. Att de har sett och lärt sig mycket framkommer också.

”Ja jag har ju lärt mig mycket. Sen tror jag att man har blivit mer öppen till allting. Man behöver ju inte döma en människa, det finns ju en anledning till att man är som man är. Man ser allting på ett annat sätt.” (Kerstin)

Det är nog mest det att man har uppskattat sina egna föräldrar mer än vad man annars kanske hade gjort. De är bra, det finns värre, man ska vara lycklig lottad som har föräldrar som håller ihop och som klarar av det och som inte missköter det helt och hållet. Det är väl den mest positiva erfarenheten, att man ska uppskatta det man har. (Louise 22 år)

Negativa erfarenheter från familjehemsvården

De negativa aspekter som tas upp av de intervjuade personerna handlar förutom i något fall inte om de placerade barnen i sig. Samtliga tycker dessutom att de positiva erfarenheterna har uppvägt för de negativa. Lisa beskriver att hon fått en annan insikt i hur livet ter sig för en del människor. *”Man trodde inte att det fanns sådana människor och att sådant förekom. Man visste det väl men man liksom hade det på avstånd. Man kommer mycket närmre det på nåt vis.”*

Sofia upplevde det som jobbigt när den trettonåriga killen bodde i familjen. Förutom det anser hon att det bara varit positiva saker. *”Det har varit jobbigt emellanåt, men jag har alltid älskat barn så det har varit roligt.”*

Några av intervjupersonerna nämner att fosterbarnens kontakt med sina biologiska föräldrar har upplevts som jobbig. I Kerstins fall är det inte fosterbarnens föräldrar i sig som upplevts jobbiga, utan vad som händer med fosterbarnen när de träffar sina biologiska föräldrar.

Kontakten med föräldrarna är inte så jobbig men vissa barn borde ha rätten att inte åka hem till sina föräldrar. När de kommer tillbaka efter att ha träffat sina föräldrar varannan helg så har de tappat allt. Det är frustrerande. Det är en av anledningarna till att jag upplever det jobbigt. Först måste man ta hänsyn till barnen vilket jag inte säger något om men sen måste man ta hänsyn till alla släktingar runt omkring. Jag tror ibland att barnen hade mått bättre utan sina biologiska föräldrar. (Kerstin 27 år)

Kerstin berättar att de barn som är placerade hos hennes föräldrar idag har fler problem än de som bodde där när hon fortfarande bodde hemma. Hon avlastar sina föräldrar någon helg då och då och tar hand om barnen. Hon hjälper gärna sina föräldrar men menar att hon lika gärna kunde ha varit utan det och tycker att kommunerna bättre kunde ställa upp för fosterföräldrar när de behöver tid för att *"ladda batterierna"*, vilket Kerstin menar behövs då och då.

Under intervjun med Magnus ber han mig att stänga av bandspelaren. Han berättar att hans yngsta bror blev sexuellt utnyttjad av den nioåriga pojken som var placerad hos dem. Hans bror var då endast något år gammal. När detta hände hade Magnus flyttat hemifrån. Detta var otroligt jobbigt för Magnus och hans familj och Magnus berättar att han fortfarande kan bli arg och ledsen när han tänker på det. Anledningen till att Magnus ville att jag skulle stänga av bandspelaren var att han inte ville att personernas namn skulle bli upptagna på bandet. Magnus vill ändå att jag tar med detta i uppsatsen och visar på att sådant här kan förekomma. Förutom detta tycker Magnus inte att han har upplevt några negativa erfarenheter av att ha fosterbarn i sin familj.

4.2.3 Familjerelationen före och efter

Alla intervjuade uppgav att de ansåg att de hade en bra relation med sina föräldrar innan det kom fosterbarn till familjen. Kerstin och Magnus tycker de har stått närmast sina fäder av för dem naturliga orsaker. Magnus säger *"I och med att man är pojke har det väl blivit så"*. Kerstins pappa har varit den som hjälpt Kerstin med hennes hästar och skjutsat till träningar och tävlingar. De andra menar att de är lika nära sina mödrar som sina fäder, men att det under uppväxten har varierat periodvis.

Lisa och Kerstin anser att de brås mest på sina mödrar. Louise tror att hon brås lika mycket på båda hennes föräldrar, medan Magnus och Sofia tycker de brås mest på sina fäder.

Ingen av de intervjuade har upplevt att deras relation med föräldrarna förändrades då familjen tog emot fosterbarn. Sofia berättar att hon ibland undrar hur det hade varit ifall familjen inte hade varit fosterhem, och menar att det gör mycket när det finns barn i familjen. *"Jag tror inte den har ändrats, det hade nog varit bra vilket som."*

Det enda som egentligen förändrades var väl det att man inte hade föräldrarna för sig själv hela tiden. Det andra förändrades inte, de visade ändå lika mycket kärlek och förståelse för en som de alltid har gjort, men det var ju just att man inte hade lika mycket tid med dem eftersom de hade många andra att tänka på också. (Louise 22 år)

Samtliga intervjuade upplever att relationen till och inom familjen är bra. Ingen anser heller att den har påverkats negativt då familjen tagit emot fosterbarn.

”Vi är rätt så sammansvetsade, det har vi nog alltid varit. Det enda som är att vi kanske har blivit ännu mer sammansvetsade, det vet man ju inte.” (Kerstin)

4.2.4 Relationen med fosterbarnen

Vilken sorts relation fick intervjupersonerna med de placerade barnen? I många fall utvecklades en bra relation mellan det biologiska barnet och de placerade barnen. Många beskriver att det kunde förekomma bråk dem emellan ibland men menar på att detta är normalt för syskon. I vissa fall utvecklades inte en relation direkt utan kom efter hand.

”Den yngre tjejen hade jag svårt för väldigt länge eftersom hon var så väldigt tystlåten och väldigt instängd. Hon har öppnats mycket mer nu sen hon har börjat på gymnasiet så nu har jag fått väldigt bra relation med henne, men det tog längre tid.” (Lisa)

I de fall då det inte utvecklades någon bra relation mellan fosterbarnet och intervjupersonen var när fosterbarnet inte stannade så länge och då det hade problem med att relatera till andra barn. Andra förklaringar till att en relation inte utvecklades var att fosterbarnet krävde för mycket tid och uppmärksamhet av föräldrarna.

Louise berättar att hon inte hann få så bra relation till den andra flickan som blev placerad i deras familj eftersom hon inte bodde där så länge. Sofia upplevde att den första flickan som kom till familjen var svår att få kontakt med. Flickan bodde heller inte i familjen så länge att Sofia hann få någon bra relation till henne. Den trettonåriga pojken som också endast bodde där ett kort tag fick Sofia heller ingen bra relation med. Han var väldigt krävande och jobbig ansåg Sofia.

Kontakten med fosterbarnen idag

Samtliga av de intervjuade har kontakt med några av de barn som varit placerade i deras familjer. Lisa har fortfarande kontakt med sin kusin och den lilla pojken som var placerad hos

hennes familj. Flickan träffar hon också då hon bor kvar hemma hos Lisas föräldrar och Lisa berättar att hon ser henne som ett syskon precis lika mycket som hennes bröder är hennes syskon. *"Jag ser ingen skillnad på dem."*

Sofia har endast kontakt med de två barnen som bor i familjen. *"De ska ju stanna här också så dem kommer jag alltid att ha kontakt med. De är som mina riktiga syskon. De var ju så små när de kom hit och man vet att de inte ska tillbaka hem till sina föräldrar."*

Louise har fortfarande kontakt med syskonparet som var placerade hos hennes familj. *"De är en del av familjen, det är de helt enkelt/.../ de har ju nästan blivit som syskon för en eftersom de har bott så länge hos oss."* Den andra tjejen som var placerad i hennes familj har hon ingen kontakt med om de inte möter varandra på stan.

Kerstin har bra kontakt med två av tjejerna och träffas och umgås vid födelsedagar och högtider, men också privat. Tjejen som endast bodde hos dem på helgerna har hon ingen kontakt med och menar: *"Hon räknas inte som en familjemedlem på det viset."* Kerstin säger att de pratas vid om de träffar på varandra.

De två första fosterbarnen som placerades i Magnus familj är dem han har kontakt med idag. *"De är som två bröder/.../De andra två har jag ingen kontakt med. Det blev inte riktigt på samma vis. De andra var där bara så kort tid."*

Har du upplevt någon separation från fosterbarn?

Alla har på något sätt upplevt en separation från något barn som varit placerat hos dem. Några har upplevt flera separationer vilka har upplevts på olika sätt. Vissa beskriver att separationen har upplevts som svår medan några har upplevt den mer som en lättnad då de upplevde de placerade barnen som jobbiga.

Sofia har upplevt flera separationer, av vilka endast en upplevdes som svår. *"Det var ju rätt sorgligt. Det kändes ju jobbigt med tvillingarna men det gick ju över. Man visste ju att de skulle tillbaka när man fick dem"*. Med de övriga placerade som flyttade därifrån kändes det mer som en lättnad då Sofia upplevde dessa barn som svåra och ibland jobbiga.

Louise var med om att en tjej flyttade hem till sina biologiska föräldrar igen. Louise upplevde det inte som en separation direkt eftersom det hade varit prat om att tjejen skulle flytta tillbaka hem från det att hon kom till Louise familj. *"Man var ganska beredd på det så man visste att*

det skulle komma förr eller senare, det var bara en fråga om när. Det var kanske därför jag inte gick in i någon djupare relation med henne då jag visste att hon skulle åka rätt snart.”

4.2.5 De biologiska barnens egna åsikter

Vad anser de vara viktigt att tänka på när man placerar barn i ett familjehem? Då det var några år sedan de var i familjehemssituationen, förutom för Sofia, tänkte jag att det skulle vara intressant att höra vad de kommit fram till, utifrån deras egen erfarenhet. De flesta tänkte på barnets ålder. Sofia tror att det är bättre om de biologiska barnen är äldre än det placerade barnet. Hon menar att om de biologiska barnen är så pass stora att de klarar sig själva så blir det mer uppmärksamhet åt det placerade barnet.

Louise och Kerstin anser att de placerade barnen skall vara i ungefär samma ålder som de biologiska barnen

”Det är lättare om de är närmare ens egna barn i ålder tror jag. För det blir ju lättare för dem att få kontakt med varandra. Några år hit och dit kanske så man är relativt nära varandra i sättet”. (Louise)

Kerstin tycker att det har varit bra att det alltid funnits två fosterbarn i ungefär samma ålder samtidigt, eftersom hon har upplevt att fosterbarn har svårare att få kontakt med andra människor. På detta vis har de i alla fall någon kompis förutsatt att de kommer överens, menar Kerstin.

Andra saker som de intervjuade ansåg vara viktigt att tänka på var att familjehemmet var stabilt med fasta regler samt att man får träffa barnet som skall placeras innan för att se om ”kemin” stämmer.

På frågan om de tycker att de biologiska barnens situation behöver uppmärksammas eller förbättras får jag skilda svar. En del kan inte se att det skulle behövas och menar att det är en självklarhet att samtliga i familjen blir tillfrågade och att även barnen får vara med och bestämma då alla på något sätt blir involverade.

”Det är alltid viktigt för föräldrarna att kolla med de biologiska barnen hur de upplever det, tror jag. För mig kändes det som att jag fick en större del av det hela eftersom de frågade. (Louise)

Några tycker att socialsekreteraren kunde uppmärksamma de biologiska barnen mer och anser att socialsekreteraren gott kunde ha frågat hur de upplevde situationen, så att de upplevde att de var en del av det.

”Man kände sig lite utstött från familjen eftersom det var så fokuserat på dem (syftar på fosterbarnen) och hur de upplevde det.” (Louise)

Skulle du själv kunna tänka dig att ta emot fosterbarn?

En intressant fråga var om intervjupersonerna själva skulle kunna tänka sig att ta emot fosterbarn. Flera av de intervjuade svarar att om de ska ha fosterbarn så är yngre barn att föredra samt att de önskar att där ska finnas så liten kontakt med de biologiska föräldrarna som möjligt. Lisa skulle gärna ta emot fosterbarn men menar att det får vänta till den dagen hon har plats och tid för det. Sofia skulle också kunna tänka sig att ta emot fosterbarn eftersom hon själv varit med om det och vet att många barn behöver en familj. *”Men då hade jag nog velat ha en liten, så den inte har varit med om så mycket. Det är jobbigare då. När de känner så mycket själva. När de är mindre känner de ju inte på samma sätt kanske.”*

Om Louise skulle ta emot ett fosterbarn så skulle hon inte vilja att barnen hade kontakt med sina biologiska föräldrar. Louise tror att det skulle vara lättare om man försöker uppfostra barnet som ens egna barn utan inblandning och påverkan från de biologiska föräldrarna.

Det har jag funderat på många gånger om jag hade orkat det. Jag beundrar nog mina föräldrar väldigt mycket för att de orkar, för det är ju mycket tjafs hit och dit med de biologiska föräldrarna. Visst man vill hjälpa till men jag vet inte om jag hade orkat det med allt runt omkring som krävs. (Louise 22 år)

Kerstin tror inte att hon ska ha några fosterbarn. *”Det ska jag inte, säger jag idag, men det vet man ju inte. Nej, men jag tror inte jag skulle fixa det. Men jag tror inte jag är rätt person att ha fosterbarn. Jag har inte det lugnet som mor och far har.”*

Magnus säger att det som hände hans bror inte skulle påverka honom i hans eventuella val att bli familjehem. *”Det beror mycket på vad för jobb man har. Ska man ha fosterbarn tycker jag man ska ha gott om tid. Det är nog viktigt. De blir ju inte fosterbarn för inget. Ja visst, skulle jag ha haft tid skulle jag ha haft det.”*

5. Analys

Samtliga intervjuade kände sig delaktiga i beslutet att familjen skulle ta emot fosterbarn. Att hela familjen tillfrågades var något de flesta ansåg som självklart, då alla i familjen blir involverade. I tidigare forskning (Larsson, 2001) framgår att de biologiska barnen upplever rätten att påverka sin familj som viktig och menar att det skapar en känsla av att medverka. De biologiska barnen gör det lättare för de placerade barnen att komma in i familjen och verkar som viktiga förebilder. Detta är något som intervjupersonerna själva också har uttryckt. Känner de biologiska barnen sig delaktiga och informerade om vad som kommer, kan detta underlätta för dem att förstå att ett annat barn behöver tid och därmed inte uppleva en lika påtaglig känsla av konkurrens. Här spelar en öppen kommunikation i familjen en stor roll i hur de biologiska barnen upplever sin situation. Mina intervjuer visar att alla blev tillfrågade av sina föräldrar om sin mening att ta emot fosterbarn. Då en öppen kommunikation fanns mellan föräldrarna och de biologiska barnen kan man ur ett systemteoretiskt perspektiv tala om dessa familjer som öppna system (Lundsby, 1990), då de anpassade sig till de krav som ställdes i familjen.

Hur har då familjehemmets egna barn upplevt att behöva dela sina föräldrar med placerade barn? Samtliga av de intervjuade upplever att deras erfarenheter av att växa upp med placerade barn till största del har varit positivt. Trots det negativa som några av intervjupersonerna upplevt anser ändå samtliga att det positiva har övervägt. I mitt begränsade material framkom att i flera fall uppkom en nära relation mellan det biologiska barnet och fosterbarnet, så att man kan tala om subsystem (Lundsby, 1990).

I likhet med tidigare forskning (Poland & Groze, 1993; Pugh, 1996) har de biologiska barnen upplevt att de fått större förståelse för andra människor samt uttryckt beundran över sina föräldrars engagemang och tacksamhet för att de själva har det så bra. Samtliga har uttryckt att de haft goda relationer till sina föräldrar. Då trygga relationer och en säker anknytning till föräldrarna är gynnsamt för en individs empatiutveckling (Howe, 1995), kan man anta att detta har gjort det lättare för de biologiska barnen att dela sina föräldrar samt knyta an till fosterbarnen.

Vissa anser inte att det har varit något negativt med att ha fosterbarn i sin familj. Det som har upplevts som jobbigt för några har varit när fosterbarnet har tagit för mycket tid av föräldrarna, när de har varit svåra att få kontakt med samt då äldre barn har kallat familjehemsföräldrarna för mamma och pappa. Förlusten av tid med föräldrarna är vad som

framkommer som det mest negativa för de biologiska barnen i tidigare forskning (Poland & Groze, 1993; Pugh, 1996). Här förefaller såväl barnets ålder som turordning i syskonskaran kunna spela in. De som upplevt den minskade föräldratiden som svår av de intervjuade var yngst av sina syskon. Att från att ha varit minst till att plötsligt bli tvungen att dela sina föräldrar med ett annat barn kan vara en av anledningarna till att det upplevdes som jobbigt. De som periodvis har upplevt det som jobbigt var i 13- och 14-årsåldern när de placerade barnen kom till familjen. De barn som placerades var i nästan samma ålder som de intervjuade själva. De andra intervjupersonerna var runt 10-årsåldern då de fick fosterbarn i familjen. Fosterbarnen var i de flesta fall betydligt yngre än de intervjuade. Dessa intervjupersoner har inte i samma utsträckning upplevt det lika negativt.

En av de intervjuade berättade aldrig för sina föräldrar om att det upplevdes jobbigt på grund av rädslan för att fosterbarnens placeringar då skulle komma att avbrytas. I tidigare forskning har även detta framkommit (Poland & Groze, 1993; Pugh, 1996). En anledning till att föräldrarna aldrig märkte något kan vara det ”positiva filter” som Höjer (2001) menar att fosterföräldrarna ser igenom. Detta filter gör att föräldrarna endast ser de positiva aspekterna av familjevårdsarbetet.

Några av de andra intervjuade upplevde också mindre tid med föräldrarna men upplevde ändå att tid fanns om de behövde den. Anledningen till att vissa inte upplevde bristen på tid med föräldrarna så negativ förklarar de själva med att de ville ha småsyskon samt att de älskar barn. Ett par av de intervjuade har även haft mödrar som varit hemma, vilket även kan vara en anledning till att de inte har upplevt någon brist på föräldratid.

I vilken utsträckning har de intervjuade idag, som vuxna, kontakt med sina fostersyskon? Har de placerade barnen blivit nya familjemedlemmar? Det verkar som att ju kortare tid barnen varit placerade, desto mindre av relation skapades och desto mindre kontakt finns idag mellan de intervjuade och de placerade barnen. Då samtliga intervjupersoner har varit med om någon slags separation från något fosterbarn kan detta vara en av anledningarna till att de inte gått in i någon djupare relation med samtliga fosterbarn. De har kanske vetat att fosterbarnet ska hem till sina biologiska föräldrar igen och har genom att inte skapa någon relation skyddat sig själva mot en smärtsam separation. Samtliga har i alla fall ”knutit an” till någon eller några av de barn som har varit placerade i deras familj och alla uttrycker glädje över att ha fått flera

syskon. I dessa fall kan man tala om att subsystem (Lundsby, 1990) har bildats mellan det biologiska barnet och fosterbarnet.

Intervjupersonernas egna erfarenheter och upplevelser av att ha fosterbarn i sina familjer har naturligt nog påverkat dem i deras syn på om de skulle ta emot fosterbarn själva samt vad man skall tänka på när man placerar ett barn. Då Magnus och hans familj upplevde en mycket upprörande och negativ händelse, är han av uppfattningen att vissa barn som själva varit utsatta för svåra händelser, t.ex. övergrepp, inte skall placeras i familjer där det finns andra barn. De som själva haft mindre barn placerade i familjen anser att barnen skall vara små då de placeras, då de tror att barnet inte har så mycket negativa erfarenheter med sig i bagaget. En annan åsikt är att fosterbarnen ska vara i ungefär samma ålder som de biologiska barnen. Detta för att de då kan uppleva en åldersmässig närhet och kanske därmed utveckla en relation till varandra. Vilken ålder fosterbarnet ska vara i jämfört med de biologiska barnen kan som framgått vara tvetydigt. En närhet i åldern kan innebära både positiva och negativa aspekter. Hur situationen blir för de biologiska barnen beror även på fosterbarnets tidigare erfarenheter. Har fosterbarnet känslomässiga störningar och svårt att relatera till andra barn kan förhållandet mellan de biologiska barnen och fosterbarnet bli problematiskt oavsett vilken ålder barnen har.

6. Resultatsammanfattning

Mitt övergripande syfte med denna uppsats har varit att undersöka hur de biologiska barnen i familjehem, i olika hänseenden, upplever att familjen tar emot fosterbarn. Det går inte att generalisera de biologiska barnens situation men vissa gemensamma drag i deras situation kan skönjas.

I min undersökning har det framkommit att delaktighet för de biologiska barnen i beslutet att ta emot fosterbarn är viktigt, då det underlättar deras förståelse för att andra kan behöva mer tid och uppmärksamhet än de själva. Samtliga intervjuade blev tillfrågade av sina föräldrar om vad de ansåg om att familjen skulle ta emot fosterbarn. En öppen kommunikation mellan föräldrarna och de biologiska barnen ökade deras känsla av att medverka. Hur de biologiska barnen har upplevt att dela sin familj med andra barn hänger bl.a. samman med det biologiska

barnets samt det placerade barnets ålder. Att fosterbarnen är i samma ålder som de biologiska barnen kan vara positivt då de är på samma nivå utvecklingsmässigt men kan å andra sidan också öka konkurrenssituationen. Mitt material är dock alltför litet för att kunna tjäna som underlag för några slutsatser kring detta.

Relationen till föräldrarna samt hur föräldrarna uppmärksammar de biologiska barnen präglar också de senares upplevelse av att dela sin familj med fosterbarnen. Samtliga intervjuade anser att de positiva erfarenheterna med att ha haft fosterbarn i sin familj har övervägt framför de negativa. Det som framkommit som positivt är en ökad förståelse och öppenhet för andra människor samt det faktum att de fått nya syskon.

Relationerna inom familjen, innan fosterbarnen kom, beskriver samtliga intervjuade som bra. Ingen kan se att de skulle ha genomgått någon större förändring för att familjen tog emot fosterbarn. Relationen till deras familj idag beskrivs också av samtliga som bra. Det som förändrades och som var mest negativt för vissa var förlusten av tid med föräldrarna. Anledningen till att vissa upplevde detta kan vara att de alltid tidigare varit yngst i familjen. Något annat som upplevdes negativt för vissa var kontakten mellan de placerade barnen och deras biologiska föräldrar. Detta då fosterbarnen i en del fall uppvisade ett sämre beteende efter att ha varit på besök hos sina biologiska föräldrar. Magnus berättar även om den negativa erfarenhet av sexuella övergrepp som han och hans familj fick uppleva.

Ifall en relation har skapats till de fosterbarn som varit placerade verkar bl.a. hänga samman med hur länge barnet har stannat i familjen. Ju längre det stannat, desto bättre relation har utvecklats. Då jag endast har haft ett begränsat material är det svårt att dra några direkta slutsatser av detta. Samtliga intervjuade nämner några fosterbarn som de har fått en bra relation till och anser vara som syskon eller familjemedlemmar. Utifrån detta antar jag därför att samtliga intervjuade har en säker anknytning med bl.a. uppnådd objektkonstans samt utvecklat goda inre arbetsmodeller som gör det lättare att skapa relationer och ”knyta an” till nya människor.

7. Slutdiskussion

I denna uppsats har jag undersökt hur familjehemsföräldrars egna barn upplever att familjen tar emot fosterbarn. Arbetet med uppsatsen har varit intressant då inte så mycket forskning på detta område tidigare gjorts. Det har varit en krävande men givande tid. Då mitt urval är ganska litet (endast fem stycken intervjupersoner) inser jag att jag inte kan dra några generella slutsatser av mina resultat. Det skulle emellertid vara mycket intressant att göra denna undersökning i större skala för att kunna kvalificera resultaten.

Endast en av de intervjuade hade ett direkt minne av att en socialsekreterare hade pratat med henne före placeringen av fosterbarnen. För en del av de intervjuade var det dock ganska många år sedan de var i situationen och de kan ha glömt detta. Två av de intervjuade kom däremot ihåg hur socialsekreteraren brukade komma och prata med de placerade barnen samt även med föräldrarna. De intervjuade kände sig utanför, då de aldrig blev tillfrågade av socialsekreteraren hur de upplevde situationen. Deras åsikt är att socialsekreteraren behöver uppmärksamma de biologiska barnen såväl som de placerade barnen och familjehemsföräldrarna. Då de biologiska barnens situation har stor betydelse för utfallet av placeringen, är även de viktiga. Känner de biologiska barnen sig delaktiga och betydelsefulla ökar ju chanserna för en lyckad placering. Som socialsekreterare ska man nog också försöka att alltid fråga de biologiska barnen vid varje ny placering. Deras åsikt om att ha fosterbarn i sin familj kan ju ändra sig från placering till placering. Tänkbara anledningar till att de biologiska barnen inte i full utsträckning har blivit tillfrågade av socialsekreterare kan vara tidsbrist samt en tro att föräldrarna själva står för den biten.

Det mest negativa för de biologiska barnen enligt tidigare forskning har varit förlusten av tid med föräldrarna. Detta är något som också ett par av intervjupersonerna nämner. Även andra aspekter på fosterbarnsvården har av de intervjuade upplevts som svår, t.ex. vad som händer med fosterbarnet efter kontakt med sina biologiska föräldrar. Att ett av de biologiska barnen upplevde det jobbigt periodvis men aldrig sade något till sina föräldrar på grund av rädslan att fosterbarnen inte skulle få stanna, visar på ett förhållande som även nämnts i tidigare forskning. Att föräldrarna i det aktuella fallet inte anade detta kan ju ha berott på en mängd faktorer, som t.ex. att barnet dolde sitt missnöje väl och aldrig klagade till sina föräldrar. Kanske fanns det också ett "positivt filter" som Höjer nämner i sin forskning, där föräldrarna inte ser verkligheten på det sätt den ter sig för de biologiska barnen? I detta fall kanske det skulle ha varit av värde att en socialsekreterare hade pratat med barnet och frågat hur hon

upplevde familjens situation. Kanske skulle hon då ha öppnat sig och föräldrarna skulle i sin tur ha kunnat ordna det på bästa sätt.

Nya frågor som uppkommit under arbetets gång är om, och hur, familjehemmen får avlastning. Då familjehemsvården är ett påfrestande arbete och då det påverkar samtliga i familjen kan en paus säkert ibland vara behövlig. En intervjuperson nämner att hon brukar avlasta sina föräldrar. Detta gör hon för sina föräldrars skull men önskar att kommunerna kunde ställa upp med detta. Kanske det inte heller bara är föräldrarna som behöver en paus. De biologiska barnen behöver kanske ha sin egen tid med föräldrarna, då de hittar på saker bara de tillsammans. Detta var något som en av intervjupersonerna framförde. En nackdel med detta kan vara att de placerade barnen då känner sig utanför familjen. Ett passande tillfälle kan ju dock vara när fosterbarnet är på besök hos sina biologiska föräldrar.

Något som förundrat mig under intervjuerna är den generositet och empati som präglat de intervjuades svar. Trots perioder då det har varit jobbigt för de biologiska barnen med fosterbarnen, deras biologiska föräldrar och med brist på föräldratid uppger samtliga ändå att det positiva har övervägt. De har blivit rika på erfarenheter, men framförallt fått nya syskon och familjemedlemmar. I vilken utsträckning dessa övervägande positiva erfarenheter av att ta emot fosterbarn i den egna familjen skulle bekräftas i en större undersökning är en fråga som jag lämnar öppen.

Källförteckning

Bowlby, John (1994) *En trygg bas. Kliniska tillämpningar av bindningsteorin*. Stockholm: Natur och Kultur.

Daniel, Brigid m.fl. (1999) *Child development for child care and protection workers*. London: Kingsley.

Dunn, Judy (1986) *Syskonskap*. Stockholm: Norstedts förlag.

Howe, David (1995) *Attachment theory for social work practice*. London: Macmillan press.

Höjer, Ingrid (2001) *Fosterfamiljens inre liv*. Doktorsavhandling vid institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet. Göteborg: Kompendiet.

Johansson, Katarina (2000) Hur och när uppkommer empatisk förmåga? *Forum Findus Barnmat*. Nov. 2, 17-19.

Lagerberg, Dagmar (1984) *Fosterbarn*. Stockholm: SkeabFörlag.

Larsson, Carina (2001) *Att dela med sig av sin familj*. C-uppsats vid institutionen för samhällsvetenskap, Örebro Universitet.

Lindén, Gunilla (1982) *Byta föräldrar. En bok om familjevårdens möjligheter och omöjligheter*. Malmö: LiberFörlag.

Lundsbye, Maths m.fl. (1990) *Familjeterapins grunder – ett interaktionistiskt perspektiv*. Stockholm: Natur och Kultur, 2:a uppl.

Mahler, S Margaret m.fl. (1984) *Barnets psykiska födelse. Symbios och individuation*. Stockholm: Natur och Kultur.

Patel, Runa & Davidsson, Bo (1991) *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur, 2:a uppl.

Poland, Denise & Groze, Victor (1993) Effects of Foster Care Placement on Biological Children in the Home. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 10:2, 153-164.

Pugh, Gill (1996) Seen but not heard? Addressing the needs of children who foster. *Adoption and fostering*, 20:1, 35-41.

SoS-rapport 1995:9 *Sammanbrott i familjehem*. Stockholm: Socialstyrelsen.

SOU 1986:21 *Barns behov och föräldrars rätt*. Stockholm: Socialdepartementet.

Vinnerljung, Bo (1996) *Fosterbarn som vuxna*. Doktorsavhandling vid Institutionen för socialt arbetet, Lunds universitet.

Vinterhed, Kerstin (1985) *De andra föräldrarna*. Stockholm: Skeab Förlag AB.

Bilaga 1

Intervjuguide

1. Hur gammal var du när det kom fosterbarn till din familj?

Hur många barn var det som kom? Vilket kön och vilken ålder hade barnet/barnen?

2. Blev du tillfrågad vad du tyckte om att familjen skulle ta emot fosterbarn?

Vem var det som frågade dig? Dina föräldrar? Socialsekreteraren? Någon annan? Var det någon i familjen som inte ville?

3. Kan du berätta något om din relation till din mamma och till din pappa innan ni hade fosterbarn? Vem stod du närmast? Vem brås du mest på av dina föräldrar?

4. Hur upplevde du det att dela dina föräldrar med ett annat barn/andra barn?

Upplevde du att du hade mindre egen tid med dina föräldrar?

5. Förändrades din egen relation till dina föräldrar när fosterbarnet/fosterbarnen kommit? I så fall hur?

6. Hur upplevde du det att dela dina syskon med ett annat barn/andra barn?

Fick du och dina syskon andra regler av era föräldrar att följa på grund av att det kom ett fosterbarn till familjen?

7. Vilken relation fick du med fosterbarnet/barnen?

Kan du beskriva hur du och fosterbarnet/fosterbarnen hade det med varandra?

8. Har du upplevt en separation från något barn som varit placerat i din familj?

Vad betydde det för dig?

9. Tror du att du har haft en viktig funktion att fylla för de familjehemsplacerade barnet/barnen? På vad sätt?

10. Anser du att du har gjort några positiva erfarenheter genom att växa upp med familjehemsplacerade barn? I så fall vilka?

11. Anser du att du gjort några negativa erfarenheter genom att växa upp med familjehemsplacerade barn? I så fall vilka?

12. Har du i dag någon kontakt med ditt/dina fostersyskon?

13. Hur ser din relation ut till dina syskon och föräldrar idag?

Tror du att den har påverkats genom att din familj tagit emot fosterbarn? I så fall hur?

14. Skulle du själv kunna tänka dig att ta emot fosterbarn?

15. Vad anser du vara viktigt att tänka på när man placerar ett barn i ett familjehem, utifrån dina egna erfarenheter?

Behöver man uppmärksamma och förbättra de biologiska barnens situation? I så fall hur?